

tanja i odgovori. Kao što sam već pisao, Jezik bi trebao biti oslonac u svim jezičnim nesigurnostima. Drugi je razlog sam Jezik. Treći je broj otišao na slaganje iako mu je unatoč mojim trima člancima nedostajalo još pet stranica.

Zanimljiva su i raspravljanja o lektorima, ali o njima pišem u Fokusu iako bi normalno bilo da pišem u Jeziku.

Stjepan Babić

“ŠTOKAVSKI KNJIŽEVNI JEZICI” LJUDMILE VASILJEVE

**Ljudmyla Vasylyeva:
Štokavs'ki literarni novy**

Značajan iskorak ukrajinske slavistike u razmatranju jezičnih pitanja na južnoslavenskim prostorima

Proljetos je ukrajinska slavistika obogaćena jednom vrlo važnom knjigom, važnom prije svega za naša nastojanja da hrvatski pogled na zamršeni splet hrvatsko-srpsko-bošnjačko-crnogorskih jezičnih odnosa, sličnosti i razlika, predstavimo svijetu, ali važnom i za ukrajinsku slavistiku koja, unatoč službenom i formalnom priznanju kroatistike i serbistike kao zasebnih slavističkih znanstvenih područja, još uvijek po inerciji praktično nastavlja sa serbokroatističkim pristupom toj problematici. Na žalost, kako su kulturne i znanstvene veze između Hrvatske i Ukrajine takve da se može reći da ih gotovo i nema, knjiga *Štokavski književni jezici* Ljudmile Vasiljeve, docentice na nacionalnom sveučilištu “Ivan Franko” u Lavovu, ostala je u hrvatskoj kulturnoj javnosti nezamijećena. Stoga držim da ne će biti na odmet predstaviti ju čitateljima Jezika.

Riječ je o jezikoslovnoj monografiji pisanoj s puno akribije i temeljitog pozna-

vanja teme o kojoj se piše, te uz uvažavanje cjelovitog korpusa literature relevantne za obrađivanu temu, a radi se doista o pozamašnoj količini članaka, rasprava, knjiga i drugih tekstova. Knjiga je podijeljena na četiri dijela:

I. Kulturno- i književnohistorijski čimbenici formiranja štokavskih književnih jezika

II. Dijalekti i govori kao osnova štokavskih jezika i pitanje književnojezičnog koinea

III. Izvanjezični čimbenici koji su doprinijeli stvaranju štokavskih književnih jezika

IV. Štokavski jezični sustav i osobitosti nastanka zasebnih književnojezičnih standarda u njegovim granicama.

Prihvaćajući, barem u glavnim odrednicama, Brozovićeve teze o organskom jedinstvu srednjojužnoslavenskog dijasistema i različitim standardnim književnim jezicima standardiziranim na bazi organski jedinstvene novoštokavštine, razlike među kojima su uvjetovane različitim putovima standardizacije, političkim, vjerskim i inim razlikama, mahom sociolingvističke provenijencije, a oslanjajući se pri tome i na ukrajinske i ruske slavističke i jezikoslovne znanstvene autoritete, prije svih na N. I. Tolstoja, V. P. Gudkova i O. O. Potebnju – autorica polako i nenametljivo razvija vlastito viđenje ne samo jezične situacije na južnoslavenskim prostorima, nego i osmišljeno i argumentirano dokazuje presudnu važnost nacionalnog identiteta i drugih ekstralingvističkih čimbenika za književni jezik.

Posebno je vrijedan pozornosti pristup Ljudmile Vasiljeve teško razmršivom tkivu problematike kojom se bavi u svojoj knjizi. Nepristrano i nenametljivo, neopterećena predrasudama bilo koje vrste, ne navlačeći činjenice u kalupe bilo kakvih

unaprijed stvorenih stavova i teza, ona čitatelja vodi kroz naoko nepreglednu i neprohodnu šumu literature koja je o njenoj temi izrasla u protekla gotovo dva stoljeća europske i naše slavistike, postupno i sigurno. Pri tome, kao da se ustručava decidirano iznositi vlastite stavove, autorica strpljivo i akribično niže misli drugih, gotovo da nema značajnijeg slavista u zadnjih sto i sedamdesetak godina koji nije spomenut, citiran ili na koji drugi način uzet u obzir. Ispočetka su mi, priznajem, te stranice i stranice citata, navoda i razglabanja tuđih misli djelovale ponešto suhoparno i ne odveć zanimljivo. Međutim, nakon stanovitog vremena taj dojam iz temelja se promijenio – tekst mi se ukazao u sasvim drugačijem svjetlu. Strategija izaganja Ljudmile Vasiljeve, a ovdje je upravo o tome riječ, gotovo da podsjeća na neke narativne strategije koje polako i strpljivo od hrpe detalja grade cjelovit i zanimljiv svijet uvlačeći postupno, pri tome, i čitatelja u taj svijet. Pušteni da ravnopravno govore jedan pored drugoga: Kopitar, Vuk, Gaj, Šafařík, Kollar, Mikloušić, A. Mažuranić, Babukić, Tkalčević, Belić, Maretić, Jagić, A. Radić, M. Stevanović, Krstić, Guberina, Jonke, Ivić, Brozović, Katičić, S. Babić, Silić, Halilović, V. Nikčević... svojim mnogoglasjem kao da slažu mozaik iz kojega, vođen finom ženskom intuicijom te znanstvenom temeljitošću i kompetencijom, izrasta atlas povijesti i suvremenosti hrvatskoga jezika, atlas na kojem su njegove granice pošteno i pedantno iscrtane, možda po prvi put od strane nekog inozemnog slavista.

U tom smislu bit će slobodan navesti i jednu zgodu s nedavno održanog III. HSK u Zadru. Naime, nakon izlaganja gospođe Vasiljeve, koja je također sudjelovala u radu Kongresa, za riječ se javio prof. dr. Marko Samardžija vrlo pohvalno se izra-

živši o njenoj knjizi. Kako sam i sam bio prisutan, u pamćenju mi je ostala njegova konstatacija da je "hrvatski dio u knjizi gospođe Vasiljeve vrlo korektno obrađen". Razmišljajući o toj naoko šturoj ocjeni koja je uslijedila nakon niza kurtoaznih i ne tako škrtih pohvala, došao sam do zaključka da ugledni hrvatski jezikoslovac nije mogao izreći ljepši i iskreniji kompliment radu nekog stranog jezikoslovca koji se bavi hrvatskim jezikom.

Korektnost je, na žalost, još uvijek ono što rijetko nalazimo u pogledima s "inozemnih vidikovaca".

Nadam se da će radom Ljudmile Vasiljeve profitirati i ukrajinska slavistika. Nakon njene knjige o štokavskim jezicima tom segmentu slavistike zasigurno se više ne će moći prilaziti na stari način, način obilježen nasljeđem sovjetske slavistike, koji, na žalost, još uvijek nije u potpunosti prevladan. Da je tomu tako, svjedoče i određeni otpori i nerazumijevanje koje je u nekim ukrajinskim slavističkim krugovima izazvalo izlaženje ove knjige. No ne smijemo biti nezadovoljni. Slične knjige u drugim sredinama tek trebamo dočekati! Ne bi bilo zгорега da i u nekim drugim slavističkim središtima slavisti "starog kova" imaju zbog čega rogoboriti.

Knjiga o kojoj je ovdje bilo riječi nije, naravno, bez nedostataka, ali o njima neki drugi put. Možda kada knjiga bude prevedena na hrvatski jezik. U tom smislu ću i završiti ovaj kratki osvrt na knjigu Lj. Vasiljeve *Štokavski književni jezici*; umjesto zaključka – preporuka. Prevesti!

Damir Pešorda